

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

*Формування техніки письма англійською мовою
в учнів початкової школи*

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук,
проф. Кобякова І.К.

Виконала:
студентка групи ПР-62/1
Громова Дарія Сергіївна

Науковий керівник:
к. філол. наук, доц.
Медвідь Олена Миколаївна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТЕХНІКИ ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	6
1.1. Психолого-вікові особливості учнів початкового ступеня навчання.....	6
1.2. Формування компетентності техніки письма англійською мовою на початковому етапі.....	8
1.3. Методичний потенціал використання засобів зорової наочності у формуванні навичок техніки письма англійською мовою.....	11
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТЕХНІКИ ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ЗОРОВОЇ НАОЧНОСТІ В УЧНІВ 1-3 КЛАСІВ.....	15
2.1. Етапи формування навичок техніки письма англійською мовою з використанням засобів зорової наочності в учнів 1-3 класів.....	15
2.2. Комплекс вправ для формування компетентності у техніці письма англійською мовою з використанням засобів зорової наочності.....	19
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Сучасна освіта в Україні знаходиться у постійному розвитку. Так, інтеграційні процеси в Україні у європейському напрямку визначаються обов'язковим реформуванням мовної освіти. Взаєморозуміння та співробітництво щодалі стають зростаючою потребою суспільства. Сьогодні ідеї мовної політики Ради Європи знаходять все ширшу реалізацію у розбудові єдиного загальноєвропейського освітнього простору.

Формування іншомовної комунікативної компетентності є стратегічною метою в процесі вивчення англійської мови у початкових класах. Зазначена мета обумовлена соціальним запитом суспільства щодо мовної освіти громадян. Окрім інших видів мовленнєвої діяльності іншомовна комунікативна компетентність, що є головним завданням у процесі навчання іншомовної мови, також передбачає навчання письму. Уміння писати повинно відображати здатність учнів початкової школи письмово передавати інформацію відповідно до мети, завдань спілкування залежно від призначення повідомлення.

Актуальність дослідження пояснюється необхідністю вивчення проблеми формування навичок письма молодших школярів. Письмо як компонент мовної компетентності у навчанні англійської мови відіграє одну з найважливіших ролей. При цьому воно є рецептивно-репродуктивним механізмом відтворення іноземної мови та тісно пов'язане з усіма зазначеними видами мовленнєвої діяльності як аудіювання, говоріння, читання.

Від ступеня залучення до сприйняття всіх органів почуттів людини залежить ефективність засвоєння навчального матеріалу. Якщо чуттєві сприйняття у процесі навчання є різноманітними, то матеріал буде засвоюватися краще. Дана закономірність відображається в дидактичному принципі наочності.

Науковою базою дослідження стали роботи відомих вчених та науковців, таких як: І. Бім, Н. Гез, М. Жинкін, Г. Рогова, Н. Скляренко, Г. Сорокових, С. Шатілов та інших, а також таких викладачів-методистів, як Т. Базванова, І. Зуєва, Н. Кізрина, О. Котенко, А. Кулик, С. Литвин, Л. Мазунова, І. Мельник, Ю. Павловська, О. Пикуцька, А. Соломаха, О. Устименко та інших. Вчені давно почали займатися проблемою навчання письма і здійснили дослідження, які знайшли певні шляхи розв'язання цієї проблеми, але письмо та писемне мовлення розглядалося раніше в методиці викладання іноземних мов як засіб навчання, що знайшло своє відображення в усіх шкільних програмах минулого сторіччя. Те, що писемне мовлення не було метою навчання іноземної мови, стало причиною того, що мало уваги було присвячено формуванню навичок письма. Тому, існує потреба у теоретичному обґрунтуванні та у практичній розробці комплексу вправ для формування навичок техніки письма, зокрема на початковому ступені навчання іншої мови.

Мета роботи полягає у теоретичній підготовці та практичній розробці комплексу вправ для формування компетентності у техніці письма з використанням засобів зорової наочності в учнів початкового ступеня навчання англійської мови.

Предметом дослідження є формування компетентності техніки письма з використанням засобів зорової наочності, що є **об'єктом** в процесі навчання англійської мови у початковій школі.

Дослідження передбачає такі **завдання** як:

- 1) визначення психолого-вікових особливостей учнів початкового ступеня навчання;
- 2) з'ясування мети та змісту формування компетентності техніки письма;
- 3) виявлення методичного потенціалу використання засобів зорової наочності;
- 4) конкретизування етапів формування вмінь і навичок техніки письма з англійської мови з використанням засобів зорової наочності;

5) розробка комплексу вправ для формування компетентності техніки письма з використанням засобів зорової наочності в учнів 1-3 класів з поглибленим вивченням англійської мови.

Це дослідження має **теоретичне значення**, адже воно спрямоване на з'ясування психолого-вікових особливостей учнів початкового ступеня навчання, визначення мети та змісту формування компетентності у техніці письма та виявлення методичного потенціалу використання засобів зорової наочності.

З **практичної** точки зору дослідження висвітлює розроблений комплекс вправ, який спрямований на формування компетентності техніки письма з використанням засобів зорової наочності на початковому етапі 1-3 класів з поглибленим вивченням англійської мови. Апробація роботи проведена на міжнародній науково-практичній конференції 2-3 квітня 2020 року «Сучасний рух науки».

Для детального та коректного дослідження використовуються емпіричні **методи дослідження** такі як: пробне навчання, анкетування, спостереження, умовивід (аналіз, синтез), класифікація. Так, пробне навчання дає можливість досягти програмного рівня навичок з техніки письма в учнів молодшої школи за допомогою зорової наочності.

Дана робота складається з 47 сторінок, двох розділів, висновків щодо дослідження, списку джерел (а саме 32), 5 додатків. У свою чергу розділи містять такі питання, як: психолого-вікові особливості учнів початкового ступеня навчання, мета та зміст формування компетентності у техніці письма, методичний потенціал використання засобів зорової наочності, етапи формування вмінь і навичок техніки письма та комплекс вправ, які спрямовані на формування компетентності у техніці письма з використанням засобів зорової наочності в учнів початкової школи.

У висновках підводяться підсумки результатів дослідження та визначаються перспективи вивчення проблеми.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТЕХНІКИ ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Психолого-вікові особливості учнів початкового ступеня навчання

Молодший шкільний вік є важливим періодом у становленні особистості дитини. Саме у цей час закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи.

Молодшими школярами є діти віком від 6-7 до 10-11 років, які навчаються відповідно у 1-3 класах. Вважається, що цей віковий період завершує етап дитинства. Опановуючи новий для них вид діяльності (навчання), молодші школярі все ще чимало часу й енергії приділяють грі. У цих видах діяльності розгортаються їх стосунки з ровесниками і дорослими, особистісне психічне життя і психічний розвиток, формуються психічні новоутворення, завдяки чому діти виходять на новий рівень самопізнання.

У молодшому шкільному віці виникає так звана «криза 7-ми років», яка полягає у відкритті для дитини значення нової соціальної позиції – позиції школяра, яка пов'язана з навчальною діяльністю, котра високо цінується дорослими.

Кризі «7-ми років» присвячено низку робіт відомого педагога, психолога, академіка – Л. С. Виготського [4, с. 56]. Науковець характеризує поведінку дітей молодшого шкільного віку як невмотивовану, дивну, манірну та неприродну. Така поведінка виникає через новоутворення та руйнацію старих психологічних явищ. Л. С. Виготський висунув поняття «важковихованості» дітей, що виникає у період «кризи 7-ми років». Воно містить у собі такі якості як загальне зниження працездатності, падіння успішності, послаблення інтересу до шкільних занять, хворобливі переживання та внутрішні конфлікти.

Сьогодні існує низка методик які допоможуть у подоланні «кризи 7-ми років», наприклад: 1) «лабіринт» – це 10 завдань, які оцінюють вміння діяти за зразком, розвивають наочно-образне мислення і просторове уявлення, формує моторику рук (наприклад, керування мишкою комп'ютера), формують уміння виконувати послідовність дій згідно з інструкцією дорослого; 2) «зразок і правило» – 6 завдань, що оцінюють здатність дитини орієнтуватися на умови задачі, підпорядкувати свої дії правилу; 3) «оцінка критичності» – завдання, які спрямовані на виправлення своєї помилки на матеріалі методики «зразок і правило». Вони призначені для оцінювання розвитку критичності, довільності, ставлення до дорослого як до вчителя; 4) «бесіда про школу» – це ідентифікація дитини з одним із персонажів бесіди, що допоможе виявити її бажання учитися, ступінь соціальної готовності до школи, ставлення до себе як до школяра [4, с. 57].

Для вчителя знання усіх вікових особливостей та прагнень молодших школярів є надзвичайно важливими, адже він повинен вирізняти мотив будь-якого вчинку дитини, роз'яснюючи їй його сутність і правильність. Учні необхідно надавати можливість емоційно «переживати» подію разом із практичним застосуванням отриманих знань. Беручи участь у спільних видах діяльності, учень намагається та вчиться будувати свої взаємини з однолітками, таким чином входити в колектив ровесників, тож виникає потреба у взаємовимогливості та взаємодопомозі.

Молодший шкільний вік, за І. Д. Бехом, є сприятливим періодом для виховання у дитини фундаментального морального новоутворення, яке полягає у здібності цінувати особистість людини [12, с. 64]. Окрім цього, формуються новоутворення щодо навчальної діяльності. Воно формує теоретичне мислення дитини, що знаходить відповідне вираження, яке відображається у формуванні багатьох моральних понять, наприклад, доброта (гуманність), людяність, милосердя, чуйність, співчуття, чесність, справедливість та ін.

Для дітей початкового ступеня навчання пізнавальна діяльність відмічається, перш за все, емоційністю сприйняття. Наприклад, книга з малюнками, наочне приладдя, жарт вчителя викликає у них миттєву реакцію. Молодші школярі підпадають під вплив яскравої наочності – змальовані вчителем образи під час розповіді або читання книжки дуже приваблюють увагу. Для учнів початкових класів найкраще використовувати активні методи, які спрямовані на самостійний пошук відповідей на питання та сприяють формуванню аналітичного мислення, творчості. Наприклад, використання вчителем таких форм діяльності як рольова гра, драматизація, гра-мандрівка і т. п. з використанням наочності є найбільш характерними та оптимальними для дітей молодшого шкільного віку.

1.2. Формування компетентності у техніці письма англійською мовою на початковому етапі

У даному розділі розглянуто такі поняття як іншомовна комунікативна компетентність, її компоненти; поняття про компетентність у техніці письма, її роль у контексті інших компонентів, її мета та зміст.

Іншомовна комунікативна компетентність – це здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів задачі спілкування у побутовому, начальному, виробничому та культурному житті; це здатність учня користуватися фактами мови та мовлення для реалізації цілей спілкування [1, с. 20].

Іншомовна комунікативна компетентність – це синтез мовної, мовленнєвої, лінгвосоціокультурної та навчально-стратегічної компетентностей. У свою чергу, мовна компетентність як компонент іншомовної комунікативної компетентності передбачає формування навичок у техніці письма, у техніці читання, граматичну компетентність, фонетичну компетентність та лексичну компетентність. Усі компоненти іншомовної

комунікативної компетентності тісно пов'язані та переплітаються з компетентністю у техніці письма.

Формування іншомовної комунікативної компетентності у техніці письма зумовлюється необхідністю розгляду питання у контексті компетентнісного підходу, що уможливорює узгодження проблеми з іншими мовними компетентностями – складниками іншомовної комунікативної компетентності, формування якої є метою навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах [8, с. 13].

Компетентність у техніці письма – це здатність людини до конкретного каліграфічного та орфографічного оформлення писемного висловлювання, яка базується на складній та динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та мовної усвідомленості [3, с. 19].

З визначення зрозуміло, що компетентність у техніці письма у свою чергу включає графічні та орфографічні навички; знання того, як накреслюються літери іноземної мови та основні закономірності правильного написання слів (правила орфографії), а також усвідомленість особливостей техніки письма іноземною мовою [17, с. 13].

Графічні навички письма – це навички правильного накреслення букв і з'єднання їх у слові [17, с. 18].

Орфографічні навички (“orthos” від гр. означає «прямий, правильний», а “grapho” – «пишу») – це навички написання слів у відповідності до правил використання письмових знаків у кожному конкретному слові [9, с. 38].

Головною метою навчання техніки письма полягає у формуванні в учнів графічних, каліграфічних та орфографічних навичок. У процесі формування цих навичок учні оволодівають труднощами, які пов'язані з вивченням особливостей звуко-буквених відповідностей у мові, що вивчається [9, с. 146].

Писемне мовлення відрізняється від інших видів мовленнєвої діяльності не тільки своєю специфікою, але й ступенем розповсюдження його в побуті. Використання писемної мови вужче в порівнянні з усним

мовленням [13, с. 206]. Чинна шкільна програма зазначає, що письмо є як метою, так і важливим засобом навчання іноземної мови. Безперечно, навички техніки письма потребують формування та ретельної роботи над ними на тому ж рівні, як і над іншими видами мовної діяльності.

Необхідно розрізняти *письмо* та *писемне мовлення*. Їх розподіл пов'язаний з особливостями механізмів, що мають у своєму складі дві ланки: складання слів із літер і складання писемних висловлювань із слів і словосполучень. В основі першого лежить володіння графікою та орфографією, доведених до рівня навички. Основою другого є мовленнєве вміння вираження думки за допомогою мовного коду.

Тісний зв'язок техніки письма з технікою читання пояснюється тим, що їхньою основою є одна графічна система мови, тому навчання техніки письма слід здійснювати паралельно з оволодінням технікою читання. Однак у процесі письма, на відміну від читання, графемно-фонемні відповідності, що встановлюються, мають іншу спрямованість: від звуків до букв [7, с.205]. Навички написання букв і буквосполучень у писемному мовленні розуміються під каліграфічними навичками. При навчанні техніки письма слід приділити увагу чіткості і нормативному написанню букв.

На різних етапах зміст навчання письму буде різним, проте потрібно завжди бути послідовним у навчанні та йти шляхом від простого до складного. Саме тому на початковому та середньому етапах навчання у школі формування писемного мовлення не розглядається у якості мети навчання. Письмо як самостійний вид мовленнєвої діяльності використовують вже на середньому етапі. Відомо, що шлях до писемного мовлення достатньо тривалий та не простий. Успіх завершального етапу багато в чому залежить від того, наскільки гарно були сформовані базові навички письма як такого [17, с. 15].

Таким чином, на початковому ступені навчання потрібно закладати міцні основи графічних та орфографічних навичок, які забезпечить учням можливість використовувати та вдосконалювати вміння техніки письма на

подальших ступенях. Коли учні навчаться писати швидко і правильно, іншомовне письмо допомагатиме їм у навчанні, а не гальмуватиме його. У подальшому, успішний розвиток мовленнєвих умінь письма зумовлюватиметься якістю навичок техніки письма, що є сформованою в початковій школі.

1.3. Методичний потенціал використання засобів зорової наочності у формуванні навичок техніки письма англійською мовою

Важливим та невід’ємним компонентом навчального процесу у процесі вивчення іноземної мови у середньому навчальному закладі є засоби навчання. Визначення засобів навчання відповідає на запитання «За допомогою чого навчати?». Тож, різноманітні матеріальні предмети, які допомагають учителю організувати ефективно навчання іноземної мови, а учням успішно оволодівати нею є засобами навчання.

Загалом, у методиці викладання іноземних мов усі засоби навчання іноземної мови можуть бути:

1. обов’язковими (основними) та допоміжними;
2. орієнтованими на учня і на вчителя;
3. технічні та нетехнічні [8, с. 34].

Також, до засобів навчання іноземної мови висувуються певні вимоги. Так, засоби навчання повинні:

а) виступати в матеріальній формі й виконувати свою основну функцію, а саме – бути таким засобом праці, який забезпечує реалізацію діяльності вчителя і діяльності учня у навчальному процесі з іноземної мови;

б) бути орієнтованими на цілі навчання, тобто сприяти досягненню цілей у процесі навчання іноземної мови;

в) бути інструментами реалізації методів і прийомів, що застосовуються у навчальному процесі, і забезпечувати управління діяльністю вчителя і діяльністю учня;

г) відповідати сучасним досягненням методики навчання іноземних мов і забезпечувати реалізацію новітніх технологій навчання іноземної мови [10, с. 56].

В ідеальному варіанті усі засоби повинні бути представлені в навчально-методичному комплексі, за яким проводиться навчання іноземної мови у данному класі середнього навчального закладу.

Засоби навчання у процесі навчання іноземної мови можуть застосовуватись з використанням відповідної технічної апаратури або без неї. Ті засоби, які потребують використання технічної апаратури, називають технічними засобами навчання, відповідно інші засоби є нетехнічними. До технічних засобів навчання відносять відеозаписи, відеофрагменти, аудіозаписи, мультимедійні презентації.

Сьогодні достатньо широко використовуються комп'ютерні програми, які відкривають широкі можливості для удосконалення процесу навчання іноземної мови, підвищення його ефективності. Це зумовлено наявністю в комп'ютерних програмах нових дидактичних функцій, які неможливо відтворити, наприклад, у відеофрагменті. Крім того, що комп'ютерна програма забезпечує сприймання інформації через слуховий та зоровий канали, вона дозволяє також здійснити навчання і контроль засвоєння іноземної мови в різних режимах самостійного пошуку і на різних рівнях складності.

Для учнів початкової школи з поглибленим вивченням англійської мови використання технічних засобів для наочності, зокрема комп'ютерних (мультимедійна презентація, відеозапис, відеофрагмент і т. п.) є невід'ємною частиною навчального процесу у вивченні англійської мови, так як це забезпечує ефективне засвоєння матеріалу при навчанні техніки письма. Наприклад, при формуванні навички написання літери «Kk» доречно використати відеофрагмент у якому наявні як слухова так і зорова наочність.

Використання будь-яких засобів навчання має бути узгодженим з усією системою навчання іноземної мови, співвідноситись з її принципами і

цілями. Мається на увазі, що дії учнів, наприклад, при роботі з технічними засобами навчання, мають бути вмотивованими, вправи повинні зумовлювати зверненість та ситуативність, які є характерними для реального процесу спілкування. Так, можна привести приклад вправи, яка націлена на навчання написання літери «Rr»: *Today we have special guest. It's Little Rabbit. His name starts from the letter "R" and he likes it very much. Now let's watch short video about how to write letter "Rr"* (див. додаток Б – Our Guest Little Rabbit).

У початковій школі з поглибленим вивченням англійської мови, як показує практика, необхідно використовувати засоби навчання, зокрема засоби зорової наочності. Їх методичний потенціал полягає у тому, що вчитель під час використання різних засобів наочності (наприклад: предмети, макети, картини, постери, афіши, жести, рухи, кінофільми і т. п.), у навчальних цілях моделює фрагменти об'єктивної дійсності, які асоціюються учнями з відповідними іншомовними формами в процесі здійснення навчальної комунікації. Завдяки цьому форми іноземної мови стають для учнів відображенням відповідних фрагментів об'єктивного світу і носіями певної інформації, обмін якою здійснюється при спілкуванні в тій чи іншій ситуації. У навчанні іноземної мови наочність в практичних цілях допомагає розкрити зміст висловлювань і моделює життєві ситуації, в яких відбувається комунікація. Принцип наочності в застосуванні до навчання іноземної мови виступає у формі ситуативної наочності.

Використання засобів зорової наочності у початковій школі з поглибленим вивченням забезпечує легкість і швидкість відбиття, а потім і відтворення у свідомості графічних, каліграфічних та орфографічних навичок у процесі засвоєння іноземної мови.

Зорова наочність використовується як зразок, на який учні опираються при співставленні слова і його схематичного значення. Дуже часто зорова наочність стає єдиним засобом, який може допомогти учневі зрозуміти те чи інше правило написання літери чи слова. Засобами активізації зорової

наочності в початковій школі є: малюнки, фотографії, слайди, роздатковий матеріал, репродукції портретів, стенди, таблиці, схеми, колажі, відеофільми, електронні дошки, та інші мультимедійні засоби.

Таким чином, засоби навчання у процесі вивчення іноземної мови мають важливе значення для забезпечення повноцінної та ефективної організації навчальної роботи учнів на уроці з метою оволодіння іншомовною діяльністю. Тому, використання зорової наочності у початковій школі з поглибленим вивченням англійської мови на уроках забезпечує ефективно оволодіння всіма видами мовленнєвої іншомовної діяльності, так і технікою письма.

На початковому ступені навчання потрібно закладати міцні основи графічних/каліграфічних та орфографічних навичок. Вони сприятимуть забезпеченню учням можливість використовувати та вдосконалювати техніку письма на подальших ступенях навчання. Сформовані навички техніки письма зумовлюють успішний розвиток мовленнєвих умінь письма із застосуванням елементів аналітичного мислення. Для учнів початкових класів найкраще використовувати засоби навчання, які спрямовані на самостійний пошук відповідей на питання та сприяють формуванню критичного мислення, творчості. Молодші школярі підпадають під вплив яскравого факту, змальованого вчителем. Так, саме засоби зорової наочності дають можливість розвивати та формувати іншомовний об'єктивний світ.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТЕХНІКИ ПИСЬМА АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ЗОРОВОЇ НАОЧНОСТІ В УЧНІВ 1-3 КЛАСІВ

2.1. Етапи формування навичок техніки письма англійською мовою з використанням засобів зорової наочності в учнів 1-3 класів

Як вже було вище зазначено, головною метою навчання техніки письма англійською мовою на початковому етапі навчання є формування в учнів графічних автоматизмів і певних орфографічних навичок. Для того, щоб краще зрозуміти етапи формування компетентності техніки письма в процесі педагогічної практики в початковій школі відповідно до програми навчання (див. додаток А), було виділено наступні завдання, які зазначені у таблиці (див. табл. 1).

Табл.1

Завдання навчання техніки письма		
<i>Навчання графіки та каліграфії</i>	<i>Навчання орфографії</i>	<i>Навчання писемного мовлення</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ навчання графемно-фонемних відповідностей; ▪ навчання функціональних варіантів кожної букви. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ навчання правильного написання букв; ▪ навчання чіткого написання букв та слів. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ навчання правильного використання мовленнєвих моделей (патернів); ▪ навчання аналітичного мислення при письмі

Завдання навчання письма зумовлюють наявність 3-х етапів оволодіння навичками техніки письма:

- 1) навчання графіки / каліграфії;
- 2) навчання орфографії;

3) навчання писемного мовлення (на основі структурних мовленнєвих патернів).

З урахуванням тісного зв'язку письма з читанням, оскільки їх основою є одна графічна система мови, навчання техніки письма слід здійснювати паралельно з оволодінням технікою читання. Однак у процесі письма, на відміну від читання, графемно-фонемні відповідності, що встановлюються, мають іншу спрямованість: від звуків до букв. Іншими словами, під час письма має місце кодування думки за допомогою графічних символів [18, с. 110].

Під **каліграфічними навичками** розуміють навички написання букв і буквосполучень даної мови як окремо, так і в писемному мовленні [11, с. 81].

Головна увага при навчанні техніки письма приділяється чіткості і нормативному написанню букв.

З метою полегшення оволодіння читанням і письмом вважається доцільним з самого початку писати друкованими буквами, а пізніше переходити до рукописних букв. З урахуванням складності графемно-фонемних відповідностей англійської мови у навчанні бажано використовувати так звані Print Script, в якому друкований та рукописний шрифти практично співпадають [13, с. 14].

У навчанні каліграфії можна виділити такі етапи як:

1) написання окремих літер алфавіту англійської мови (пропонувати їх потрібно у такій послідовності: спочатку подібні за написанням літери, потім – літери, які частково співпадають за написанням, наприкінці літери, які зовсім відрізняються за написанням);

2) перехід від написання окремих літер до написання типових буквосполучень (наприклад: *sh, wh, th*);

3) написання окремих слів, речень, що передбачає списування слів, словосполучень, речень;

4) проведення звуко-буквеного аналізу слів, що є проміжною ланкою між графікою і орфографією.

Для формування графічних/каліграфічних навичок слід використовувати вправи, метою яких є навчити учнів писати букви алфавіту тієї мови, що вивчається.

Наведемо приклад вправ, які спрямовані на формування графічних/каліграфічних навичок: (див. додаток В – вправи 1, 2)

- вправи на написання елементів літер та окремих букв (наприклад, напишіть літеру “*Rr*” за схемою);

- на ускладнене списування/ виписування букв, буквосполучень і слів (з елементами комбінування, групування тощо).

Зрозуміло, що під час оволодіння каліграфічних / графічних навичок можуть виникнути певні труднощі у процесі навчання. Вони зумовлені схожістю або, навпаки, відмінністю графічних систем рідної та іноземної мов. Аналіз системи графічних знаків українського і латинського алфавіту свідчать про те, що в них є схожі або зовсім однакові друковані літери, наприклад великі і маленькі літери *Aa, Oo, Ee, Pp*; великі літери *M, T, H, B* (відповідні маленькі літери – *m, t, h, b* – відрізняються від українських), але частина літер (такі як *Ss, Ff, Qq, Rr, Jj, Vv, Zz*) зовсім не схожі з літерами рідної мови учнів [9, с. 156]. Також, в середині самої графічної системи, що вивчається потрібно звертати увагу на подібні літери. Так, часто молодші школярі плутають маленькі літери *b i d*, або замість латинської літери “*k*” пишуть українську «*к*». Тож, головна увага при навчанні техніки письма приділяється чіткості й нормативності написанню букв [17, с. 14].

Компетентність техніки письма, крім каліграфічних, передбачає володіння орфографічними навичками.

Під орфографічними навичками розуміють навички написання слів у відповідності до правил використання письмових знаків у кожному конкретному слові.

Щодо подолання труднощів формування орфографічних навичок, слід враховувати, що орфографічні системи іноземних мов, зокрема англійська мова, базуються на чотирьох основних принципах:

- 1) фонетичному (літера та звук збігаються у вимові, наприклад: *dog*);
- 2) морфологічному (написання визначається правилами граматики, наприклад: *nation-nationality*);
- 3) традиційному (написання слів склалось історично і часто не піддається поясненню, відображають зниклі форми вимови, наприклад: *daughter*);
- 4) ідеографічному (звукові омоніми розрізняються за допомогою графічних знаків, наприклад: *two - too, see - sea*).

Серед труднощів навчання орфографії насамперед виділяють:

- 1) буквосполучення, що передають один звук (наприклад, “*sh*”, “*th*”, “*ch*” – *chicken, sheep, thrasher* (морська лисиця));
- 2) одна буква може передавати різні фонемні, наприклад: в англійській, німецькій і французькій мовах буква *s* відповідає кільком звукам. Або навпаки - один звук зображується на письмі різними графемами (наприклад, “*ir*”, “*er*”, “*ur*” – *fir, serve, curl*);
- 3) наявність так званих “німих” букв (наприклад, “*e*” у словах з відкритим складом — *line, plate*; у буквосполученнях: “*wh-*”, “*-ght*”: *whom, eight*).

З метою попередження помилок та навчання учнів правопису згідно з орфографією англійської мови слід використовувати спеціальні вправи, які повинні сформувати стійкі орфографічні навички.

Також, під час навчання техніки письма важливо враховувати особливості графемно-фонемних відповідностей англійської мови і проводити цілеспрямоване навчання з метою подолання труднощів в оволодінні графемно-фонемною системою мови [8, с. 212].

Можливі наступні труднощі:

- 1) відсутність кількісної адекватності між звуком та буквою;
- 2) полісемія букв, тобто одна буква може передавати кілька звуків, наприклад: літера «*s*» відповідає таким звукам [*s*], [*z*];

3) відсутність звучання так званих «німих» букв, наприклад: в англійській мові не вимовляють кінцеву букву «e» у словах з умовно відкритим складом: *take, late, line*, а також «h» - у буквосполученні «gh»: *high, eight, bright*;

4) подвоєння приголосних в англійській мові як показник короткості: *Holland, middle* [7, с. 96].

Навички аналітичного мислення відіграють важливу роль на початковому етапі навчання, адже саме воно сприяє умінню зіставляти, порівнювати, аналізувати. Також вимагає акценту на дрібницях та детального опрацювання питання, а тому дозволяє своєчасно і ефективно впоратися з найскладнішими завданнями на початковому етапі навчання. Мовленнєва діяльність розвивається на основі правильного доречного вживання готових структурних одиниць – мовленнєвих патернів. Наприклад: *It is a boy; It is a girl*. За аналогією учень в змозі побудувати мовленнєві висловлювання. І таких патернів безліч на основі яких за допомогою аналітичного мислення будується мова учня початкової школи.

Таким чином, виділяють 3 етапи формування компетентності техніки письма на початковому етапі навчання, а саме: 1) навчання графіки/каліграфії; 2) навчання орфографії; 3) навчання навичок аналітичного мислення в процесі письма (на основі мовленнєвих матеріалів).

2.2. Комплекс вправ для формування компетентності техніки письма англійською мовою з використанням засобів зорової наочності

У цьому розділі пропонується комплекс вправ, які доречно використовувати при формуванні навичок техніки письма із застосуванням засобів зорової наочності у процесі вивчення англійської мови для учнів 1-3 класу школи з поглибленим вивченням. Визначено, що формування компетентності у техніці письма залежить від здобуття, першою чергою,

графічних/каліграфічних навичок, далі необхідно формувати та вдосконалювати орфографічні навички аж до використання мовленнєвих моделей.

Для формування графічних/каліграфічних навичок необхідно використовувати вправи, метою яких є навчити учнів початкової школи писати літери англійського алфавіту.

Використовують такі групи вправ:

1) *вправи на написання:*

- а) елементів букв за зразком;*
- б) декількох рядків даної букви;*
- в) окремих друкованих літер прописом;*

2) *вправи на ретельне виписування:*

- а) надрядкових букв (наприклад: b, d, t, h, l);*
- б) підрядкових букв (напр.: q, g, p, j, y);*
- в) рядкових букв (наприклад: a, i, n, m, w, r.);*

3) *вправи на списування слів, речень, текстів.*

Вправи на списування вважають основними у навчанні каліграфії англійської мови. Списування може бути простим або супроводжуватись додатковим завданням, наприклад: підкреслити якусь літеру чи орфограму тощо [13, с. 96]. Ці вправи некомунікативні, але якщо надати їм ігрової форми, (наприклад, проведення їх у формі змагань), то це робить виконання вправ учнями початкової школи вмотивованим та виправдовує їх використання в сучасному навчальному процесі, що характеризується комунікативною спрямованістю та вмотивованістю дій учнів.

Доречно запропонувати приклади вправ, які спрямовані на розвиток каліграфічних навичок (див. додаток В – вправи 3, 4, 5).

1. *Write the following words in a such way: the first and the last letter in the word should be capital. E. g.: chicken – ChickeN, cock, dog, pig, giraffe, crocodile.*

2. Help the capitals and small letters to find each other. Write the couples of letters, e. g.: Gg. Who will do it first?

PBAOTDR

atordbp

3. Write the following words from the capital letter. Who will do it first?
E.g.: tiger–Tiger, elephant, duck, poppy, cat, rat.

Традиційний принцип написання слів становить значну частку у процесі вивчення англійської мови. Необхідно пам'ятати та враховувати ці принципи при навчанні орфографії у 1-3 класах школи з поглибленим вивченням англійської мови.

На відміну від каліграфічних навичок формування орфографічних триває весь період навчання в школі паралельно з накопиченням лексичного запасу. Мета навчання орфографії полягає, перш за все, у оволодінні звуко-буквеними та букво-звуковими відповідностями, по-друге, у написанні слів відповідно до правил орфографії англійської мови.

Вважається, що навчання орфографії спочатку краще починати зі слів, які пишуться за фонетичним принципом, а потім поступово переходити до слів, що пишуться за морфологічним та історичним принципом. Відомо, що історичний та ідеографічний принципи головним чином притаманні для англійської мови, тому навчання орфографії має виняткове значення.

Систематична організація тренувальних вправ є запорукою успішного формування орфографічної навички. Виділяють 3 групи вправ, які забезпечують належну сформованість орфографічних навичок у 3-му класі школи з поглибленим вивченням [15, с. 35].

1) Вправи на відтворення орфограм. До цих репродуктивних мовних вправ належать вправи на списування, виписування, дописування слів. Бажано, щоб списування відбувалось не механічно, а супроводжувалось додатковими завданнями (підкреслити чи виділити рамкою буквосполучення, що читаються не за правилами, нову орфограму, голосну, що стоїть під наголосом тощо). Наприклад:

Вправа 1. Спишіть подані слова, підкреслюючи буквосполучення, що передають звук [tʃ].

Chicken, chinchilla, chick, chair, chocolate, church, cherry.

Вправа 2. Ігрова вправа на ускладнене списування/виписування. Працюємо в командах. Випишуємо слова у стовпчики і читаємо їх класу. Хто перемаже?

Команда 1	Команда 2	Команда 3
з буквою <i>Hh</i>	з буквою <i>Nn</i>	з буквою <i>Xx</i>

help, him, text, Ned, not, mix, hot, ten, box, hiss, ton, hint, six, Nell, hell. Rex, men, fox

Вправа 3. Перепишіть пари слів, які пишуться по-різному, але вимовляються однаково (*напр.: two-too, this- these, see-sea, one-won*).

2) Друга група вправ одночасно перевіряє як знання правопису, так і знання значення самого слова/словосполучення. Так, складнішими будуть вправи на «вписування» або правильне розташування усіх букв слова — це кросворди, гра в «поле чудес», головоломки.

Вправа 4. Назви деяких тварин заховані у квадратиках. Напишіть їх, користуючись підказкою – відомо лише одну літеру (див. додаток В – вправа 9).

Необхідно зазначити, що вправи такого типу потребують використання засобів зорової наочності. Наприклад, картки з літерами сприятимуть підтримці ігрового моменту та допоможуть краще засвоїти та запам'ятати слова.

Окрім зазначених вище вправ наведемо ще приклади некомунікативних ігрових вправ на формування орфографічних навичок.

Вправа 5. У поданих нижче словах букви переплутані. Розплутайте їх, запишіть слова і прочитайте їх уголос.

etp (pet)

iflm (film)

ettx (text)

Вправа 6. Copy the words grouping them. E. g.: *make – take*
plate, spoon, lake, mistake, look, cake, cool

Вправа 7. Guess and finish writing (з опорою на малюнок або без).

p _ g, e _ _ _ _ _ t, d _ g, c _ t, t _ _ _ r.

Вправа 8. Put letters in corect order in the words, write down and read aloud.

Pets: cnhciek, ukdc, enkduo.

Також необхідно використовувати вправи, які є комунікативно обумовленими, адже вони сприяють оптимальному засвоєнню навчального матеріалу (див. додаток В – вправа 14, 15).

3) Третя група передбачає вправи на запис слів, словосполучень, речень, використання мовленнєвих моделей і фраз. Наприклад у формі диктантів:

- самодиктант (написати по пам'яті певну кількість слів з певною орфограмою);
- зоровий диктант (учні читають текст із книжки або дошки, потім текст забирають, а учні записують його по пам'яті);
- зорово-слуховий диктант (учні читають текст, аналізують орфограми, потім пишуть під диктовку вчителя без зорової опори на наочність);
- слуховий диктант (учні пишуть під диктовку вчителя, попередньо усунувши можливі труднощі). Слід пам'ятати, що слуховий диктант є одночасно вправою в аудіюванні, тобто пропуски слів у диктанті свідчать про те, що учень їх не зрозумів, тому й не написав. Дуже доречно використовувати у диктанті слова-омоніми, а також близькі за звучанням слова, які учні, найчастіше, сприймають як однакові;
- слуховий пояснювальний диктант (учні пишуть під диктовку вчителя, потім пояснюють складні орфограми);
- диктант-переклад (із рідної мови на іноземну);
- контрольний диктант-текст (див. додаток В – вправа 16, 17, 18).

Слід зазначити, що одночасно з формуванням навичок техніки письма учні набувають певних знань, які забезпечують розвиток усвідомленості особливостей техніки письма англійською мовою, а також формування мовлення на основі мовленнєвих матеріалів.

Технологія аналітичного мислення являє собою цілісну систему, яка формує навички роботи з інформацією в процесі письма. Аналітичне мислення є одним з видів інтелектуальної діяльності, яке характеризується високим рівнем сприйняття, розуміння, об'єктивності підходу до навколишнього його інформаційного поля. Допмагаючи дитині аналітично мислити, ви закладаєте основу для розвитку розсудливості, творчого мислення, співчуття й ефективного спілкування зі своїм оточенням – тих умінь, які знадобляться їй не тільки під час навчання письма, а й для досягнення успіхів протягом усього життя.

Наприклад:

Вправа 1.

Answer the questions, looking at the picture.

Example:

- *Are they Fred and Ted?*   -*Are they Ted and Sue?*

- *Yes, they are.*   -*Yes, they .....*

- *Are they Jim an Ann?*   -*Are they Bill and Sue?*

- *Yes, ...*   - *.....*

Вправа 2.

Ask questions, using the pictures.

Example:

-*Is she running?*   - *..... riding a bike?*

-*Yes, she is.*   -*Yes, she is.*

-*Is he riding a bike?*   - *..... watching TV?*

-No, he is not.

- No, he is not.

Вправа 3.

Continue the phrase.

- *My dog, ... sister, ... cat.*
- *Your doll, ... ball, ... bike.*
- *His kite, ... phone, ... bed.*
- *Her bag, ... book, ... apple.*

Вправа 4.

Continue the sentence.

- <i>I am going to play.</i>	- <i>You are going to cook.</i>
- <i>I am going to.....</i>	- <i>You are going to.....</i>
- <i>We are going to read.</i>	- <i>He (She) is going to.....</i>
- <i>We are going to.....</i>	- <i>He (She).....</i>

Вправа 5.

Train comparison forms of adjectives.

Tall > taller > the tallest   Big > bigger > the biggest

Long > long__ > the long__

Short > short__ > the shot__

Small > small__ > the small__

Отже, у процесі формування компетентності техніки письма англійською мовою в учнів 1-3 класів школи з поглибленим вивченням виокремлюють 3 етапи:

- 1) навчання графіки/каліграфії
- 2) навчання орфографії
- 3) навчання писемного мовлення

Перш за все, необхідно сформувати графічні/каліграфічні навички, а потім формувати орфографічні для того, щоб досягти головної мети при навчанні компетентності техніки письма. Без сформованих на початковому етапі навичок у техніці письма неможливо у подальшому навчати учнів умінням писемного мовлення, як мінімум використовуючи стандартні мовленнєві структури (мовленнєві патерни).

Для формування навичок техніки письма в учнів 1-3 класів школи з поглибленим вивченням пропонується комплекс вправ із використанням засобів зорової наочності. Такі вправи сприяють швидкому та ефективному засвоєнню навчального матеріалу щодо письма аж до елементів писемного мислення, що в подальшому сприятиме розвитку комунікативних умінь учнів.

ВИСНОВКИ

Наразі у навчанні іноземної мови практична спрямованість привела до перегляду традиційної методики викладання, активізувала пошуки ефективних шляхів організації навчального процесу. Сучасні спеціалісти переконані, що навчити учнів спонтанно висловлюватися на основі традиційних вправ на переклад, переказ, підстановку, трансформацію та інше, практично неможливо. Тому важливо спочатку сформувати навички, які у подальшому дозволять учням успішно оволодіти вміннями. Так, формування в учнів компетентності техніки письма англійською мовою, зокрема у 1-3 класах школи з поглибленим вивченням, є важливою та невід'ємною частиною у процесі навчання англійської мови. Формування іншомовної комунікативної компетентності письма зумовлюється необхідністю розгляду питання у контексті компетентнісного підходу, що уможливорює узгодження проблеми з іншими мовними компетентностями – складниками іншомовної комунікативної компетентності, зокрема письма, аудіювання, говоріння, що є метою навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах.

Навчання практичного володіння іноземною мовою неможливе без широкого використання наочних посібників: зорових, слухових та зорослухових. На всіх ступенях навчання особливе значення мають засоби зорового унаочнення, які допомагають учителеві на усіх етапах роботи над мовним матеріалом, розвивати в учнів потрібні навички та вміння. Використання засобів зорової наочності у навчальному процесі сприяє індивідуалізації навчання, збільшує час для мовної практики кожного учня. Існуючі наочні засоби навчання з англійської мови є ефективним допоміжним засобом також у навчанні письма.

Отже, процес формування компетентності техніки письма англійською мовою виділяє декілька етапів навчання учнів початкової школи, а саме навчання каліграфії, навчання орфографії та здатності аналітичного мислення при письмі, використовуючи структурні мовленнєві одиниці і враховуючи

аналітичну структуру англійської мови. Всі ці етапи є важливими та невід'ємними складовими у формуванні навичок техніки письма англійською мовою в учнів початкової школи, особливо з поглибленим вивченням мови, для подальшого розвитку мовленнєвих умінь учнів, як в усній, так в письмовій формі, що є головною метою навчання іноземної мови.

Я, Громова Дарія Сергіївна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Формування техніки письма англійською мовою в учнів початкової школи » виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 19–30.
2. Бігич О. Б.: Вправи з навчання техніки читання та письма англійською мовою на початковому ступені. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с. «Бібліотека журналу «Іноземні мови», вип. 1/2000.
3. Вашуленко О. Мовленнєва складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра / О. Вашуленко // Початкова школа. – 2011. – № 12. – 22 с.
4. Забродський М. М. Основи вікової психології : Навчальний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан. – 2002. – 112 с.
5. Кононко О.Л. Дитяча креативність крізь призму Базової програми “Я у Світі” / Олена Кононко // Дошкільне виховання, 2008. – №7. – С. 3-8.
6. Котовська, А. Основні тенденції сучасної методики викладання іноземних мов / А. Котовська // English. – 2012. – №17. – С. 4-7.
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
8. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 238 с.
9. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: Підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 238 с. (Серія «Альма-матер»).
10. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Котенко, А. В. Соломаха [та ін.]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 356 с.

11. Мисечко О. Є. Актуальні питання формування професійної майстерності вчителя в умовах інститутів/факультетів іноземних мов в Україні (друга половина ХХ ст.) // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 50. Педагогічні науки. – 124 с.
12. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.
13. Особистісно зорієнтоване виховання : Наук.-метод. посіб. / І. Д. Бех; Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1998. – 204 с.
14. Практикум з методики викладання іноземних мов у молодших навчальних закладах (на матеріалі англійської мови) : [посібник для студентів] / [кол. авторів під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої, Г. С. Бадаянц]. – К. : Ленвіт, 2001. – 296 с.
15. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник / М. І. Пентилюк, Т. Г. Окуневич. – К. : Ленвіт, 2010. – 134 с.
16. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К.: Світич, 2009. – 430 с.
17. Програми середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи / гол. ред. Лук’янець А. – К. : Початкова школа. – 2007. – 432 с.
18. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. – К.: Генеза, 2007. – 136 с.
19. Сердюк М. В. Методичні позиції навчання орфографії у процесі роботи над зв’язним висловлюванням учнів молодшого шкільного віку / М. В. Сердюк // Молодий вчений. – № 1 (04). – 2014. – С. 123–127
20. Складенко Н. К. Методика формування іншомовної компетентності у техніці письма // Іноземні мови. – 2012. - №2. – С. 13-17.

21. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
22. Удод Т. Г. Формування іншомовних орфографічних навичок молодших школярів: тенденції та інновації [Електроний ресурс] / Т. Г. Удод // Вісник психології і педагогіки. – 2013. – №11. Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Удод_Т.Г._Формування_іншомовних_орфографічних_навичок_молодших_школярів:_тенденції_та_інновації
23. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: [навчальний посібник] / Олег Борисович Тарнопольський. – К. : Фірма «Інкос», 2009. – 248 с.
24. Damaris Coredero Badilla, Ginneth Pizarro Chacon: Communicative Grammar: An Effective Tool to Teach a Second Language in Today`s Classes. – Birmingham: Birmingham Univ. Press, 2013. – 283 p.
25. Davis P., Rinvolucris M. Dictation: New Methods, New Possibilities. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1992. – 122 p.
26. Dubin F., Olshtain E. Course design: Developing Programs and Materials for Language Learning. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1991. – 194 p.
27. Lonergan J. Video in Language Teaching. - Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1992. – 133 p.
28. Newby, D. The Role of Theory in Pedagogical Grammar: A Cognitive+Communicative Approach. Eurasian Journal of Applied Linguistics, Press, 2015. - 34 p.
29. Siao-CingGuo. A Comparison Study of Non-Native Speakers` and Native Speakers` Perceptions toward Communicative Language teaching, GSTF International Journal of Law and Social Sciences, Press, 2013. -25 p.

30. Stern H. H. Fundamental Concepts of Language Teaching. - Oxford: Oxford Univ. Press, 2001. - 582 p.
31. The Communicative Approach to Language Teaching / Ed. By Ch. Brumfit and K. Johnson. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1991. – 243 p.
32. Wright A. Storytelling with Children / A. Wright. – Oxford : Oxford University Press, 1998. – 222 p.

Додаток А

**Матеріал програми
Англійська мова
3 клас**

Сфери спілкування	Тематика ситуативного спілкування	Мовленнєві функції	Засоби вираження	Лінгвістичні компетенції			Соціокультурна компетенція	Загальнонавчальні компетенції
				Лексична	Граматична	Фонетична		
Особистісна	Я, моя сім'я і друзі. Відпочинок і дозвілля. Тварини.	<ul style="list-style-type: none"> Представляти співрозмовників/ третіх осіб; запрошувати інформацію про співрозмовника / третю особу; описувати когось / щось; запитувати про відчуття/самопочуття та відповідати на запитання; повідомляти про смаки, уподобання; виражати своє ставлення до когось / чогось; запрошувати та реагувати на запрошення; 	His/Her name is ... They are ... Are you from ...? Is he from ...? How are you? I am fine. Have you got ...? I like ... I don't like ... He likes / doesn't like it. Can you come to ...? – Yes, sure. Let's go to ... Sorry, I	Людина. Опис зовнішності. Професії. Числа до 100. Час за годинником. Щоденні обов'язки. Домашні улюбленці. Їжа, напої. Дім, квартира. Меблі. Захоплення. Свята. Місяці року. Погода. Навчальні предмети.	Граматичні структури засвоюються імпліцитно (шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях). Мовна компетенція (граматична правильність мовлення) формується за рахунок багаторазового вживання мовленнєвих структур. <i>Дієслово:</i> <i>Present /Past</i>	Вимова вивчених слів та висловів, достатня для розуміння Наголос у словах і реченнях.	Знання культурних реалій спільноти, мова якої вивчається, пов'язаних з повсякденним життям; Вживання та вибір: <ul style="list-style-type: none"> привітань; форм звертання; вигуків. Дотримання правил ввічливості.	<ul style="list-style-type: none"> Розрізняти і продукувати звуки та звукові відрізки; Уважно стежити за презентованою інформацією; ефективно співпрацювати у парі; ефективно співпрацювати з однокласниками під час ігрової діяльності; активно застосовувати мову, що вивчається; сприймати новий досвід (нову мову, нових людей, нові способи поведінки)
	Публічна	Природа і навколишнє середовище Свята та традиції						

		<ul style="list-style-type: none"> • робити пропозицію та реагувати на неї; • визначати час; висловлювати схвальну/ несхвальну оцінку предметам, діям, ситуаціям тощо. 	<p>can't. Can I have ...? Thanks. Whose ... is that? It's Amy's. It's five o'clock / half past two. It's quarter to ... In the morning / afternoon / evening. I played football yesterday. She wasn't at home. It is December now. It's snowy in winter.</p>		<p><i>Simple.</i> Модальні дієслова: <i>can, may, must.</i> Структура: <i>There is / There are</i> Іменник: злічувані, незлічувані, присвійний відмінок. Прикметник: якісні, відносні. Прийменник: місця (<i>on, in, under</i>), напрямку (<i>to, up, down</i>), часу (<i>before, after</i>) Займенник: особові, присвійні, вказівні Безособові речення: <i>It's sunny.</i></p>		<p>тощо) і застосовувати інші компетенції для того щоб діяти у навчальній ситуації (на основі спостереження, здогадки, запам'ятовування тощо).</p>
Освітня	Школа						

Відібрані засоби навчання та матеріали

Our Guest

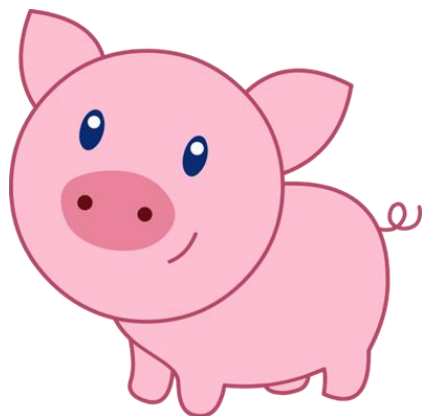
Little Rabbit

Схема до вправи 1.**R r**

Малюнки до вправи 6.

Кросворд до вправи 9.

Малюнки до вправи 12.

Текст до вправи 14.

LETTER FROM THE UK

Dear Molly,

Every Sunday my brother and I like to go to the zoo. There are a lot of . There we can see cro , fe and z z. The biggest animal is . We like to have a rest in the zoo.

And what about you?

Best wishes,

Mary.

Текст до вправи 15.

LETTER TO THE UK

Dear Mary,

I like animals very much. I visited zuu last summer. I saw layons, krokodiles, zibraz. Most of all I like elephant. He's big and kind. This summer I will visit zuu. I hope I will see more animals.

Best wishes,

Molly.

Додаток В

**Комплекс вправ для формування компетентості у техніці письма
англійською мовою з використанням засобів зорової наочності в учнів
3-го класу школи з поглибленим вивченням**

Вправа 1. Напишіть літеру “Rr” за схемою. (Рецептивна некомунікативна вправа).

R r

Вправа 2. Спишіть подані слова звертаючи увагу на виділені букви. (Рецептивна некомунікативна вправа).

Rabbit, **r**hino, crocodile, kangaroo, **r**at.

Вправа 3. Write the following words in a such way: the first and the last letter in the word should be capital. (Рецептивна некомунікативна вправа).

E. g.: chicken – Chicke**N**, cock, dog, pig, giraffe, crocodile.

Вправа 4. Help the capitals and small letters to find each other. Write the couples of letters, e. g.: Gg. Who will do it first? (Рецептивно - репродуктивна умовно-комунікативна вправа).

PBAOTDR

Atordbp

Вправа 5. Write the following words from the capital letter. Who will do it first? (Рецептивна некомунікативна вправа).

E.g.: tiger – Tiger, elephant, duck, poppy, cat, rat.

Вправа 6. Спишіть слова, підкреслюючи буквосполучення, що передають звук /tʃ/, потім з'єднайте слова з малюнками. (Рецептивно - репродуктивна некомунікативна вправа).

Chicken

chinchilla

chick

chair

chocolate

church

Вправа 7. Працюємо в командах. Випишуємо слова у стовпчики і читаємо їх класу. Хто переможе? (Рецептивно – репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

Команда 1

Команда 2

Команда 3

з буквою Hh

з буквою Nn

з буквою Xx

help, him, text, Ned, not, mix, hot, ten, box, hiss, ton, hint, six, Nell, hell. Rex, men, fox

Вправа 8. Перепишіть пари слів, які пишуться по-різному, але вимовляються однаково. (Рецептивна некомунікативна вправа).

two-too, this- these, see-sea, one-won

Вправа 9. Розділіться на 2 команди. Назви деяких тварин, які заховані у квадратиках. Напишіть їх, користуючись підказкою – відомо лише одну літеру. Яка команда найшвидше розпізнає всі слова - та переможе. (Рецептивно – репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

Key: chicken, rat, elephant.

Вправа 10. У поданих нижче словах букви переплутані. Розплутайте їх, запишіть слова і прочитайте їх уголос. (Рецептивно – репродуктивна некомунікативна вправа).

etp (pet)

iflm (film)

ettx (text)

Вправа 11. Copy the words grouping them. (Рецептивна некомунікативна вправа).

E. g.: make – take

plate, spoon, lake, mistake, look, cake, cool

Вправа 12. Guess and finish writing. (Рецептивна некомунікативна вправа).

p _ g, e _ _ _ _ _ t, d _ g, c _ t, t _ _ _ r.

Вправа 13. Put letters in corect order in the words, write down and read aloud. (Рецептивно - репродуктивна некомунікативна вправа).

Pets: cnhciek, ukdc, enkduo.

Вправа 14. Спробувати відновити слова, вставити літери у листі, отриманому з Великої Британії, на який випадково потрапила вода. (Try to renovate the words, insert words in the letter from the UK, which accidentally exposed to water). (Репродуктивна умовно-комунікативна вправа).

Вправа 15. Допоможи другові, який написав лист до Об'єднаного Королівства, але не впевнений у написанні деяких слів, виправи помилки. (Help your friend who wrote the letter to the UK, but he isn't sure that he wrote all words correct). (Репродуктивна умовно-комунікативна вправа).

Вправа 16. Напишіть, які домашні тварини вам подобаються. (Репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

Вправа 17. Напишіть диких тварин, яких ви знаєте. (Репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

Вправа 18. Напишіть, яких тварин ви бачили. (Репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

Вправа 19. Знайди помилки у поданих словах. (Рецептивна некомунікативна вправа).

Chicken, dack, ret, pat, elefant, rino, krocodil, birb.

Вправа 20. Friends of Funny Chicken lost some letters. Let's help them. Add 'ch' or 'c' and complete the words. (Репродуктивна умовно – комунікативна вправа).

_old, __eese, _lo_k, __ess, __imp, __alk.

Key: cold, cheese, clock, chess, chimp, chalk.

План-конспект уроку

Клас 3   Урок № 2

Тип уроку:

Тема уроку: “Animals”

Підтема: “At the Zoo”

Цілі:

- *практична мета:*

головна: формування навичок графіки та каліграфії у ході теми “At the Zoo”;

допоміжна: 1) удосконалення лексичних навичок;

2) удосконалення навичок у техніці читання;

- *загальноосвітня мета:* формувати навичкам техніки письма англійською мовою;
- *розвиваюча мета:* розвиток писемного мовлення;
- *виховна мета:* виховувати в учнів старанність, наполегливість.

Обладнання: підручник (Карп’юк О. Д. Англійська мова: підручник для 1 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – Тернопіль: Видавництво «Астон», 2012. – 104 с.: іл.), схема послідовності написання літери R/r, відеоматеріал, картки зі словами, картки з малюнками, картка з літерою R/r.

Схематичний план уроку

Етап уроку	Час
Початок уроку	
1. Організація класу	2 хв.
2. Мовленнєва зарядка	3 хв.
Основна частина уроку	
1. Ознайомлення учнів з новою графемою.	5 хв.
2. Навчання розпізнання графеми у словах.	6 хв.
3. Навчання написання нової графеми.	8 хв.
4. Написання графеми.	5 хв.
5. Терунування у написанні графеми.	8 хв.
Кінець уроку	
1. Підбиття підсумків.	3 хв.
2. Завершення уроку.	2 хв.

Етап. Мета. Прийом	Зміст роботи
<p>Етап 1. Ознайомлення учнів з літерою R/r.</p> <p>Мета: познайомити учнів з літерою R/r, навчити розпізнавати літеру R/r в словах.</p> <p>Прийом 1. Активне слухання.</p>	<p>T: Good morning, children! How are you?</p> <p>P-s: We are fine, thank you.</p> <p>T: I'm glad to see you in a good mood. Today we will learn a new letter. Діти, сьогодні ми вивчимо нову літеру. It is a letter 'R/r'. Little Rabbit will help us learn the new letter. Це літера «R/r». Little Rabbit will help us to learn letter 'R/r'. Маленький Кролик допоможе нам вивчити літеру «R/r». <i>(Вчитель показує малюнок Кролика та продовжує пояснення.)</i></p>

<p>Приєм 2. Розпізнавання літери R/r в словах.</p> <p>Етап 2. Навчання написання літери R/r.</p> <p>Мета: навчити написанню літери R/r.</p> <p>Приєм 1. Активне</p>	<p>T (Rabbit): Good morning, boys and girls! I am Rabbit. Я Кролик. That is my name. Це моє ім'я. I like letter 'R/r' because my name starts with 'R'. Мені подобається літера R/r, тому що з цієї літери починається моє ім'я. I'll write letter 'R' and my name for you. Я напишу для вас літеру «R» та моє ім'я на дошці. <i>(Вчитель тримає малюнок та пише на дошці велику літеру «R» і поруч слово «Rabbit» та підкреслює літеру.)</i> We write capital letter 'R' for names and the small letter 'r' for other words. Ми пишемо велику літеру «R» коли пишемо імена, а маленьку – для інших слів. Look at the blackboard! Подивіться на дошку.</p> <p><i>Roy, run, rock, around, Robert, roll, round.</i></p> <p><i>(Вчитель показує слова, що на дошці.)</i></p> <p>T: Thank you, Rabbit. Діти, давайте подякуємо всі разом Кроликові та скажемо «До побачення!».</p> <p>R-s: Thank you, Rabbit. Good bye.</p> <p>T: Прощаючись з нами, Кролик залишив невелике побажання. Він попросив підкресли у слова, які на дошці, його улюблену літеру R/r. Давайте виконаємо його побажання. Let's underline letter 'R/r'. <i>(Вчитель підкреслює літеру у першому слова, далі продовжують діти.)</i> Who'd like to underline letter 'R/r'?</p> <p>T: And now let's watch a short video about letter 'Rr'.</p> <p>T: Now, it's time to show how to write letter 'R/r' Watch, listen, and repeat. Зараз час показати як писати літеру R/r. Дивіться, слухайте і повторюйте.</p>
---	---

<p>слухання.</p> <p>Приєм 2. Імітація написання літери R/r у повітрі.</p> <p>Приєм 3. Написання літери R/r за схемою у пропису.</p> <p>Приєм 4. Написання літери R/r.</p> <p>Етап 3. Тренування у написанні літери R/r.</p> <p>Мета: сформувати навички написання літери R/r.</p> <p>Приєм 1. Знаходження та написання слів з літерою R/r.</p> <p>Приєм 2. Написання слів зображених на малюнку.</p>	<p>T: Try to write letter ‘R/r’ in the air. Спробуйте написати літеру R/r у повітрі.</p> <p>T: Look at the backboard. Подивіться на дошку. You see how to write letter ‘R/r’ correctly. Ви бачите, як правильно писати літеру R/r. Now, open your exercise-books and follow me. Тепер, відкрийте свої прописи та слідкуйте за мною. <i>(Вчитель пояснює як правильно писати літеру, паралельно пише її на дошці, діти повторюють за вчителем, пишучи у своїх прописах.)</i></p> <p>T: Write down, please, 6 capital and 6 small letters ‘R/r’. Напишіть 6 великих літер R та 6 маленьких літер r.</p> <p>T: Наш Кролик надіслав нам листа з проханням виписати ті слова, в яких є літер R/r. Він дуже за нами засумував, тож ми будемо намагатися розвеселити його.</p> <p>Copy out all the words that have letter ‘R/r’. <i>(Вчитель роздає картки зі словами.)</i></p> <p>T: Кролику так сподобалось як ми виконали вправу! Потрібно розвеселити його ще більше. So, look at the picture and write down what is it. Тож, подивіться на малюнок та напишіть що це. Наприклад, перший</p>
---	---

малюнок – Rabbit. *(Вчитель показує малюнки.)*

T: Today you've done a great job! Now we know how to write letter R/r, we can find out the letter in the words and we can write a letter R/r correct. All of you were good. So, the lesson is over.

T: Today you've done a great job! Now we know how to write letter R/r, we can find out the letter in the words and we can write a letter R/r correct. All of you were good. So, the lesson is over.

T: Today you've done a great job! Now we know how to write letter R/r, we can find out the letter in the words and we can write a letter R/r correct. All of you were good. So, the lesson is over.

T: Today you've done a great job! Now we know how to write letter R/r, we can find out the letter in the words and we can write a letter R/r correct. All of you were good. So, the lesson is over.

T: Today you've done a great job! Now we know how to write letter R/r, we can find out the letter in the words and we can write a letter R/r correct. All of you were good. So, the lesson is over.

Глосарій ключових термінів англійською мовою

Foreign language communicative competence – the ability to solve actual means of foreign language for students the problems of communication in household, educational, industrial and cultural life; it's a student's ability to use language and speech facts for realization the purposes of communication.

Competence in the technology of writing – the ability of person to a particular calligraphic and orthographic design spelling and written expression based on a complex and dynamic interaction of relevant skills, knowledge and language awareness.

Graffic writing skills – the skills of correct tracing letters and their connection in the word.

Orthographic skills (“orthos” from Greek means “straight, correct” and “grapho” – “writing”) – a spelling skills in accordance with the rules for the usage of written signs in each word.

Under the **calligraphic skills** understand the skills of writing letters and letter combinations that language both individually and in writing.

Under the **orthographic skills** understand spelling skills in accordance with the rules for the use of written signs in each word.

